

Кравець Вікторія Анатоліївна

здобувачка вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник

Корсунська Вікторія Валентинівна

старший викладач кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АГРЕСІЇ, АГРЕСИВНОСТІ ТА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ

Вивчення агресивної поведінки сьогодні є однією з актуальних. Будь-яка ситуація втрати контролю над своєю поведінкою може призвести до агресивної поведінки. Агресія – це не тільки дії, а й слова, поведінка, жести або їх відсутність. Бувають випадки, коли гнів не виражається прямо. Хоча це не можна виміряти чи зважити, можна сказати, що з пасивною агресією справа складніша. Є припущення про те, що на рівень прояву агресивної поведінки особистісні спостерігається більше у чоловіків ніж у жінок.

Підхід вітчизняних науковців до вивчення агресії можна схарактеризувати як багатоаспектний, що враховує все різноманіття зумовлених її факторів.

Агресія – це цілеспрямована, руйнівна поведінка, яка суперечить нормам та правилам співіснування людей у суспільстві, яка чинить шкоду об'єктам нападу (живим та неживим), спричиняє фізичну шкоду людям або викликає у них психічний дискомфорт (негативні переживання, напругу, страх тривогу тощо) [3].

Агресію можна розподілити на два основних види: фізичну та вербальну (словесну).

Фізична агресія – акт поведінки, який вчиняється за допомогою насильства та руйнування. Вербальна агресія – акт поведінки, яка чинить шкоду потерпілому за допомогою слова. Це погрози, наклеп, образи.

Вітчизняні вчені відзначають, що між поняттями агресія та агресивність існує суттєва різниця, що призводить до серйозних наслідків.

Агресивність виражається в суб'єктивній схильності до ворожої поведінки, яка має на меті повністю або частково пригнічувати іншу особу або осіб, обмежувати їх, контролювати їх, заподіяти їм шкоду або страждання [1].

Існують докази різниці між жіночою агресивністю та агресивністю чоловіків.

Жінки розглядають агресію як експресію, тобто як засіб вираження тривоги, гніву та зняття стресу. Чоловіки, навпаки, ставляться до агресії як до інструменту, що дозволяє отримати різноманітні соціальні та матеріальні винагороди.

Реалізація та спрямованість агресивної поведінки багато в чому залежить не лише від настрою, але й від рівня свідомості, мислення, волі.

Важливу роль у становленні агресивної поведінки відіграють стереотипи сімейних стосунків.

Агресивна поведінка може виникати як реакція на сімейний конфлікт і на сексуальні розлади, а також на соматичні та психічні захворювання, вона проявляється, як в ауто агресії, так і у вигляді агресивних дій у ставленні до інших.

Згідно зі статистичними даними у містах здійснюється більше протиправних агресивних вчинків, аніж у сільській місцевості. Дослідники пояснюють цей факт наявністю у містах чисельних соціальних груп, формальністю соціального контролю, анонімністю спілкування та високою мобільністю населення.

Недостатня впевненість у собі, занижена самооцінка, страх як особистісна установка, прагнення до самоствердження, завоювання авторитету, прагнення до влади – це фактори, які сприяють вибору особистістю агресивних форм поведінки [4].

Агресивність як характеристика людини притаманна людині з народження як біологічній істоті та служить для реалізації, задоволення основоположного інстинкту – інстинкту самозбереження.

Найбільш поширеними проявами агресії вважаються конфлікт, тиск, примус, негативна оцінка, погрози чи застосування фізичної сили. Приховані форми агресії виражаються у відстороненні від контактів, бездіяльності, щоб заподіяти комусь шкоди, самоушкодження та суїциду.

Агресивність – це відносно стійкий емоційний стан, властивий особистості, який виявляється у гніві, злості, роздратованості та є передвісником агресії. Агресивність – це емоційний стан, а агресія – це форма поведінки.

Агресивна поведінка й агресивність – це різні, хоча і пов'язані між собою поняття, то і природа їхня повинна бути різною.

Агресія	
Мотиваційна	наслідок потреби в емоційній розрядці
Інструментальна	засіб у досягненні мети
Доброякісна	біологічна адаптація, яка сприяє підтримуванию життя (гра, оборона, агресія, як самоствердження)
Зляккісна	біологічно не адаптивна агресія (деструктивність помсти та руйнування, садизм, мазохізм, некрофілія)
Конструктивна	соціально прийнятлива та знаходить своєвираження уздатності індивіда протистояти шкідливим впливам
Деструктивна	пряме, пов'язане з морально-етичними нормами проявлення, руйнування та деформація стосунків з оточуючими, присутність делінквентних і кримінальних компонентів поведінки, а також в цьому випадку суттєву роль відіграють різні особистісні розлади (соціопатичні, садистичні)
Дефіцитарна	характеризується низьким рівнем соціальної активності індивіда недостатнім розвитком поведінкових навичок, які сприяють реалізації агресивних спонукань, ауто агресивним феноменам.

У кожній людській особистості одночасно існують конструктивна, деструктивна та дефіцитарна форми агресії, але, як правило, одна з них є домінуючою.

Прояви агресії на такі групи:

1) експресивна агресія – спонтанний вибух люті та гніву, які є нецілеспрямованими та швидко припиняються. При цьому об'єкт, що викликав агресію, не обов'язково стає об'єктом нападу;

2) ворожа агресія – метою якої є нанесення шкоди іншій людині;

3) інструментальна агресія – існує як засіб для досягнення мети у випадках шантажу, виховання.

Особливий вплив на прояв агресивної поведінки можуть здійснити інші особистісні властивості та якості. Деякі факти досить переконливо підтверджують існування зв'язку між схильністю до агресії та набором статевих хромосом [2].

Дослідження показали, що деякі хромосомні аномалії пов'язані з агресивною поведінкою, а не з вродженою розумовою відсталістю, а не з природною схильністю до насильницьких злочинів.

На думку дослідників, зв'язок між рівнем гормонів і агресією не обов'язково може бути прямим, тобто тестостерон може впливати на інші індивідуальні фактори, які в свою чергу сприяють розвитку агресивної поведінки; може виникнути опосередковано з будь-яких особистих або поведінкових характеристик. Рівень тестостерону може відігравати певну роль у формуванні агресивної поведінки і певною мірою відповідати за статеві відмінності в агресії.

Тому, як і багато біологічних факторів, гормони не діють незалежно від соціального контексту, який істотно впливає на прояв агресії, тому гормони повинні взаємодіяти з соціальними факторами, щоб впливати на ступінь агресії.

Агресивна поведінка людини пов'язана з активацією симпатичної нервової системи – компонента вегетативної нервової системи, який спонукає нас битися чи тікати. Агресія та збудження тісно пов'язані. Хвилювання призводить до посилення агресії. У перші роки життя агресія часто проявляється імпульсивними капризами, невідконтрольними дорослим. Діти, заражені гнівом дорослих, передають його своїм одноліткам.

Підліткова криза – це явище, яке свідчить про розвиток особистості, але за наявності деяких несприятливих факторів та умов це криза, що призводить до агресивної поведінки. Агресія більш-менш притаманна кожній людині,

оскільки це інстинктивна форма поведінки, основною метою якої є самозахист і виживання в навколишньому світі.

У дорослих, агресія може розвиватися з негативного життєвого досвіду або психічного захворювання. У деяких випадках люди, які страждають від депресії, тривоги або пост травматичного стресового розладу ненавмисно проявляють агресивну поведінку, в результаті їх стану. Для тих, хто не має медичного або емоційного розладу, агресивна поведінка, як правило, відповідь на розчарування.

Структура проявів різних форм агресії залежить від віку та статі. Чоловіки та жінки демонструють різні функції агресії. Жінки розглядають агресію як засіб вираження гніву та зняття стресу. Як інструментальна модель поведінки чоловіків вони звертаються до соціальних і матеріальних винагород. Чоловіки використовують агресію словесно та фізично відкрито, тоді як жінки використовують агресію приховано, використовуючи третіх осіб або для того, щоб завдати шкоди обману.

На нашу думку, вищий рівень агресії частіше зустрічається у чоловіків, ніж у жінок. Чоловіки та жінки з високим рівнем агресії зазвичай віддають перевагу фізичним і словесним формам, помірним рівням непрямой агресії та низьким рівням образи. Немає чітких наукових доказів того, що агресія необоротна. І навпаки, дедалі більше даних свідчить про те, що таку поведінку можна запобігти чи зменшити у надзвичайних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Аль Ю. Є. Соціальна робота з агресивними підлітками. / Дип. робота Одеський національний політехнічний університет. Одеса, НУБіП. 2014. URL: <https://shag.com.ua/socialena-robota-z-agresivnimi-pidlitkami.html>.
2. Бэрон Р., Ричардсон Д. Агрессия. СПб: Питер, 2001. 352 с: ил. (Серия «Мастера психологии»).
3. Семантичне розмежування понять: «агресія» та «агресивність», «агресивна поведінка». URL: <https://studall.org/all4-29551.html>.
4. Юзікова Н. С. Формування у неповнолітніх мотивації до застосування жорстокості та агресії при вчиненні злочинів. / Електронна

Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (ВНПЗ ДГУ, 30.09.2021)

бібліотека юридичної літератури «Правознавець». URL:
<http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/8432/%CD>.